

Roman Darowski

**STANISŁAW ZIEMIAŃSKI SJ,
FILOZOF, TEOLOG, PIEŚNIARZ**

**STANISŁAW ZIEMIAŃSKI SJ,
PHILOSOPHER, THEOLOGIAN, AUTHOR OF SONGS**

SUMMARY

Stanisław Ziemiański (*1931) is a Jesuit, philosopher and theologian, composer of numerous religious songs. He entered the Jesuit Order 1949 and studied at the Jesuit Faculty of Philosophy in Kraków (1953–1956) and at the Jesuit Faculty of Theology Bobolanum in Warsaw (1956–1960). He was ordained a priest 1959. He continued his philosophical studies at the Catholic University of Lublin (1960–1963), obtaining a PhD.

In 1962 Ziemiański was appointed a lecturer at the Jesuit Faculty of Philosophy in Kraków (now Academy Ignatianum). He taught metaphysics, theodicy, cosmology and history of medieval philosophy. He served as a visiting professor at Le Moyne College in Syracuse, N.Y. (1984/85) lecturing in theodicy. In 1990 he obtained his *habilitation*. In 1991 he became an associate professor, and in 1999 – a full professor. In 1993–2001, he was a professor at the Faculty of Philosophy of the Pontifical Theological Academy in Cracow. In 2001–2009, he was a professor of philosophy at the Theological Faculty in Bratislava. In 1996–2002, he was an associate editor of the multilingual journal "Forum Philosophicum". He composed about 2300 religious songs, becoming the most prolific author of the Church music in Poland.

The article contains Ziemiański's biography and bibliography (2006–2016), the characteristics of his philosophy and theology, and of his songs. Ziemiański's philosophy is inspired by Aristotelian and Thomistic tradition and takes into consideration the facts acknowledged by sciences, interpreted philosophically.

KEYWORDS: Thomistic philosophy – Philosophy in Poland – Philosophy of the Jesuits – Theology in Poland – Religious songs.

Zaproszony do udziału w przygotowaniu pamiątkowej książki z okazji 40-lecia działalności Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, pragnę podzielić się najpierw kilkoma refleksjami o charakterze osobistym – z okresu mojej współpracy z Wydziałem Filozoficznym PAT w Krakowie – a następnie przedstawię pokrótce główne dziedziny działalności Ojca Stanisława Ziemiańskiego SJ, szczególnie w minionym dziesięcioleciu, oferując pewnego rodzaju próbę syntezy całej jego aktywności.

W 1993 roku dla wzmocnienia kadry dydaktyczno-naukowej Wydziału Filozoficznego na ówczesnej Papieskiej Akademii Teologicznej trzech jezuitów – samodzielni pracownicy naukowcy Wydziału Filozoficznego Towarzystwa Jezusowego w Krakowie – zostali tam zatrudnieni, kontynuując swoje dotychczasowe zaangażowanie na wydziale macierzystym. Było to możliwe według ówczesnego ustawodawstwa w szkolnictwie wyższym: można było mieć zatrudnienie w więcej niż w jednym miejscu pracy i być wliczanym do tzw. kworum. Byli to o. Stanisław Ziemiański, o. Piotr Lenartowicz i ja, Roman Darowski, oraz na Wydziale Historii Kościoła – o. Ludwik Grzebień. Byliśmy zatrudnieni przez 10 lat – od 1993 do 2003 roku. Jedynie Ziemiański ze względu na pracę w Bratysławie był zatrudniony dwa lata krócej. O. Ziemiański był nadto kierownikiem Katedry Metafizyki (1999–2001), a ja byłem kierownikiem Katedry Historii Filozofii Nowożytnej i Współczesnej (1999–2001).

Mile wspominam atmosferę tamtych lat, gdyż był to okres mojej bardzo owocnej działalności. W tym czasie opublikowałem sporo artykułów i kilka książek, m.in. trzecie, rozszerzone wydanie *Filozofii człowieka* (Kraków 2002).

Zainteresowanych moją działalnością dydaktyczną, naukową i organizacyjną odsyłam do książki *Fragmenta philosophica* (Kraków 2015). Jest również dostępna na moich stronach internetowych. A teraz przechodzę do tematu podanego w tytule tego opracowania.

*

Na 75. urodziny Ojca Stanisława Ziemiańskiego ukazała się pod moją redakcją księga jubileuszowa *Philosophiae & Musicae*, która zawiera jego biografię, bibliografię, ocenę działalności naukowo-badawczej i dydaktycznej, zarówno filozoficznej, jak i muzycznej, dokonaną przez różnych autorów, oraz spis 1300 pieśni skomponowanych przez niego. On sam wypowiada się na tematy muzyczne w tekście: *Moje śpiewanie i granie Bogu*, a o swoim życiu i działalności opowiada w rozmowie: *Z biegiem dni, z biegiem lat...* Ponadto w księdze zamiesz-

czono inne teksty dotyczące jego działalności oraz 28 prac dedykowanych mu przez różnych autorów.

Tymczasem od tamtej jubileuszowej publikacji upłynęło ponad 10 lat, a Ojciec Ziemiański działał i działa dalej. Jako jego kolega, współbrat i przyjaciel poczuwam się do obowiązku dania świadectwa także o tym najnowszym okresie jego życia. I ten właśnie nieopracowany dotąd okres jego działalności mam szczególnie na uwadze. Czytelnik znajdzie tutaj następujące części przybliżające jego sylwetkę:

- 1) podstawowe dane biograficzne;
- 2) zwięzłe opracowanie jego filozofii;
- 3) przedstawienie jego pomysłów z zakresu teologii; ta część jest całkiem nowa, nie było o tym mowy w księdze *Philosophiae & Musicae*;
- 4) charakterystykę 1000 nowych pieśni stworzonych w ciągu ubiegłych dziesięciu lat;
- 5) podsumowanie całości;
- 6) bibliografię podmiotową z lat 2006–2016;
- 7) bibliografię przedmiotową.

Podstawowe dane biograficzne

Stanisław Ziemiański urodził się 7 września 1931 roku w Besku koło Sannoka. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1949 roku. Filozofię studiował na Wydziale Filozoficznym TJ w Krakowie w latach 1953–1956, a teologię w latach 1956–1960 na Wydziale Teologicznym Bobolanum w Warszawie, gdzie w 1959 przyjął święcenia. W latach 1960–1963 studiował filozofię na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Tam w 1978 roku na podstawie rozprawy *Ontologiczne podstawy teorii definicji w systemie Arystotelesa* uzyskał doktorat, którego promotorem był Mieczysław Albert Krąpiec OP.

Od 1963 roku wykładał na Wydziale Filozoficznym TJ w Krakowie (obecnie Akademia Ignatianum) głównie filozofię Boga, a także metafizykę i kosmologię oraz historię filozofii średniowiecznej. Od 1974 do 2001 wykładał metafizykę i teologię naturalną w Wyższym Międzyzakonnym Instytucie Katechetycznym w Krakowie. Okresowo wykładał również w Wyższym Seminarium Duchownym Paulinów w Krakowie. W roku akademickim 1984/1985 wykładał filozofię Boga w Le Moyne College w Syracuse w USA. W latach 1982–1988 był przewodniczącym Towarzystwa Naukowego Księży Jezuitów w Krakowie. Od 1988 do 1998 pełnił funkcję sekretarza Wydziału Filozoficznego TJ

w Krakowie, od 1991 do 1994 – dyrektora Sekcji Filozofii Systematycznej tegoż Wydziału, a w latach 1994–2001 – prodziekana. W 1990 roku habilitował się na Wydziale Filozoficznym TJ w Krakowie na podstawie pracy *Teologia naturalna. Filozoficzna problematyka Boga*. Od 1991 był prof. nadzwyczajnym, a od 1999 jest prof. zwyczajnym. W latach 1993–2001 był zatrudniony także na Wydziale Filozoficznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Od 2001 do 2009 roku był prof. filozofii na Wydziale Teologicznym w Bratysławie na Słowacji, będącym częścią uniwersytetu w Trnawie.

Ziemiański jest autorem wielu prac z zakresu filozofii i teologii oraz twórcą 2300 pieśni religijnych. Bibliografia jego prac z lat 2006–2016 znajduje się poniżej. Z wcześniejszych prac podaję ważniejsze:

Wysławiajmy Pana (pieśni; współautor Józef Łaś SJ), Kraków 1978.

Wprowadzenie do filozofii przyrody nieożywionej, „Rocznik Wydziału Filozoficznego TJ w Krakowie” 1993–1994, s. 149–189.

Teologia naturalna. Filozoficzna problematyka Boga, Kraków 1995, 2008.

Filozoficzne implikacje ortodoksyjnej interpretacji teorii kwantów, „Forum Philosophicum”, t. 3 (1998), s. 77–93.

Czas i jego implikacje filozoficzne, „Rocznik Wydziału Filozoficznego TJ” 1999, s. 76–89.

Jedna czy wiele dusz?, „Forum Philosophicum” 2004, t. 9, s. 73–92.

Poradnik dla kapelanów lecznictwa zamkniętego (współautor Stanisław Kałuża), Kraków 1991.

Śpiewam i gram Bogu, z. 1–9, Kraków 1989–2015.

Filozofia

Na poglądy Ziemiańskiego w jakiejś mierze wpłynęli Mieczysław A. Krąpiec OP i Jan Dorda SJ. Pierwszy uwrażliwił go na problemy metafizyczne w filozofii, drugi na dostrzeżenie znaczenia zjawisk przyrodniczych w argumentacji filozoficznej.

W sprawie poznawalności jakości Ziemiański jest zwolennikiem interpretacjonizmu. METAFIZYKA (ontologia) jego zdaniem dzieli się na opisową i wyjaśniającą. Do pierwszej należą zagadnienia pojęcia bytu wraz z towarzyszącymi mu zasadami oraz problem zmian. Po stwierdzeniu rzeczywistego istnienia poszczególnych bytów następuje sprowadzenie ich przez abstrakcję do najogólniejszego pojęcia, uwyrażnianego w postaci wszechpowszechników (transcendentaliów).

W związku z transcendentale „prawda” Ziemiański rozważył sformułowanie oraz zasięg zasady racji dostatecznej. Tej zasadzie – według niego – podlega tylko to, co jest wyjątkowe, przygodne, co się zmienia lub ma jakąś tendencję. Ziemiański odrzucił tzw. kopenhaską interpretację teorii kwantów, kwestionując obowiązywanie zasady racji dostatecznej na poziomie kwantowym.

W związku z transcendentale „dobro” Ziemiański zakwestionował uznanie transcendentalności zasady celowości przed udowodnieniem istnienia Boga. Natomiast dostrzegł celowość w bytach żywych, których powstanie odniósł bezpośrednio do Boga. Za Arystotelesem odróżnił piękno od prawdy i dobra. Wykluczył z zakresu zmian ruch przestrzenny, traktując go jako przypadłość w kategorii jakości. Jednokierunkowy proces wzrostu entropii pozwala – według niego – wyjść poza tzw. przyczynowość zamkniętą (*Principium causalitatis clausae*).

W drugiej części metafizyki Ziemiański rozważył czynniki wyjaśniające: wewnętrzne i zewnętrzne, tzn. składniki bytu oraz uwarunkowania ich dynamizmu. Pluralizm bytowy wyjaśnia się – według niego – tym, że byty ograniczone składają się z treści i istnienia, przy czym treść pełni w bycie funkcję możliwości, istnienie zaś aktu. Ziemiański uzasadnił to złożenie, wskazując na relację wieloczynnikową między istnieniem i treścią danego bytu. Wieloczynnikowa relacja między nimi wskazuje na ich przygodne połączenie, bo ani treść nie wymaga istnienia, ani istnienie nie określa treści.

Ziemiański przyjął klasyczną koncepcję substancji, jako racji wyjaśniającej stałość i tożsamość bytów, mimo ich powierzchownych zmian i różnic. Substancja nie jest jednak samodzielnym źródłem działania, lecz tylko transformatorem działania przychodzącego z zewnątrz. Jedynie w aktach wolnych człowiek jest zdolny kierować energią, którą czerpie z zewnątrz, ale jej nie wytwarza. Ziemiański zredukował arystotelesowskie przypadłości do jakości.

Przyczynowość sprawcza, według Ziemiańskiego, nie jest tylko stosunkiem czasowo-przestrzennym zdarzeń lub wrażeń, ale rzeczywistym oddziaływaniem. Przyczynę celową zdefiniował Ziemiański jako substancję myślącą, która koordynuje czynniki wzajemnie niezależne do spełniania jednej funkcji. Odróżnił przy tym celowość obiektywną w wytworach inteligencji oraz celowość podmiotową, przejawiającą się w dążeniu woli poprzedzonym przez poznanie.

W teorii analogii Ziemiański dostrzegł podobieństwo nie tylko na płaszczyźnie złożenia z treści i istnienia, ale także na poziomie złożenia bytów z substancji i przypadłości oraz z materii i formy.

ANTROPOLOGIA. Ziemiański odróżnił osobę w sensie ontycznym, która jest niezmienna od poczęcia do śmierci, od osobowości psychologicznej zmieniającej się wskutek wpływów zewnętrznych oraz własnych decyzji. W kwestii genezy człowieka przyjął kreacjonizm konsekwentny. Dusza, która jest cała w całości i cała w każdej części, może się dzielić i łączyć *per accidens* dzięki materii. To umożliwia i lepiej wyjaśnia zarówno klonowanie, jak i transplantacje.

ETYKA. Według Ziemiańskiego dobrem i złem w sensie podstawowym jest obecność względnie brak doskonałości w podmiocie, w którym z natury powinien być. Jest to dobro lub zło fizyczne. Natomiast dobro i zło moralne jest złem i dobrem analogicznym w sensie analogii atrybucji, o ile decyzja człowieka dotyczy spowodowania dobra lub zła fizycznego, które jest tu analogatem głównym.

Ziemiański odróżnia kulturę od cywilizacji. Cywilizacja – według niego – dotyczy działań człowieka związanych z zachowaniem i rozwojem życia biologicznego; jest ponadnarodowa i podlega ocenie moralnej. Kultura natomiast dotyczy tworców duchowych. Poszczególne kultury charakteryzują narody. Zdaniem Ziemiańskiego, kultura jest moralnie neutralna. Natomiast cywilizacja jest dobra lub zła zależnie od tego, czy sprzyja człowiekowi, czy go niszczy.

TEOLOGIA NATURALNA. W argumentacji na istnienie Boga Ziemiański odbiega od literalnego brzmienia pięciu „dróg” św. Tomasza. Proponowany przez niego pierwszy argument z przygodności egzystencjalnej polega na odwołaniu się do złożenia bytów z treści i istnienia, będących w relacji wieloczynnikowej. Następny argument z przygodności treściowej jest wyprowadzany z przygodnego złożenia bytów z substancji i przypadłości oraz z materii i formy, również będących wobec siebie w relacji wieloczynnikowej. Kolejny argument nawiązuje do procesu chaotyżacji energii. Dla wyjaśnienia jeszcze istniejącego uporządkowania energii konieczne jest przyjęcie istnienia Bytu niematerialnego jako źródła energii niezdegenerowanej.

Ziemiański dostrzegł też możliwość teistycznej interpretacji Wielkiego Wybuchu, jeśli model jednorazowego rozszerzania się wszechświata znajdzie swoje uprawomocnienie, za czym przemawia coraz więcej faktów. Z konstrukcji istot żywych Ziemiański wnioskuje, na zasadzie analogii do tworców ludzkiej inteligencji, o inteligentnym, transcendentnym ich Twórcy. Przywołuje też argument z pragnienia szczęścia, u człowieka jakościowo różnego od dążeń zauważanych u zwierząt. Człowiek jest otwarty intelektualnie na wszelką

prawdę, wolitywnie zaś na wszelkie dobro. Ta naturalna tendencja powinna być zrealizowana, jeśli nie w praktyce, to przynajmniej w teorii, bo tego wymaga zasada racji dostatecznej. Jedynym przedmiotem zdolnym do zaspokojenia tych dążeń może być Byt nieskończony i to osobowy, bo tylko taki Byt zdoła uszczęśliwić człowieka jako osobę. Ziemiański uznał za zasadną hipotezę pierwotnego objawienia, dzięki któremu ludy cywilizacji zbieracko-łowieckiej mogły w swojej religii wyznawać monoteizm.

W opisie natury Bożej Ziemiański przyjął zasadniczo koncepcję tomistyczną. W kwestii współpracy Boga z człowiekiem stwierdził, że Bóg daje człowiekowi energię, która jako byt przypadłościowy także potrzebuje podtrzymywania ze strony Boga. Człowiek jednak steruje tą energią zgodnie z własnymi planami. Jest więc odpowiedzialny za swoje wolne decyzje. W sprawie poznawalności czynów ludzkich ze strony Boga Ziemiański przyjął hipotezę quasi-biernego sposobu poznawania, odwrotnego do stwórczego działania Boga.

Bóg – według Ziemiańskiego – toleruje zło z ważnych powodów – np. dla zachowania wolności człowieka toleruje zło moralne; dla zachowania stałości praw przyrody toleruje zło fizyczne, wynikające z konfliktu interesów. Zło często przyczynia się ubocznie do mobilizacji wysiłków i do umocnienia człowieka oraz innych żywych istot. W sumie jest więcej dobra niż zła, dlatego uzasadniony jest umiarkowany optymizm.

KOSMOLOGIA. Zjawiska przyrodnicze interpretuje Ziemiański w aspekcie ich wartości bytowej. Uznał teorię względności, ale za Janem Dordą zakwestionował tzw. skrócenie Lorentza-Fitzgeralda i odpowiadającą mu dylatację czasu. W stożku Minkowskiego zakwestionował strzałkę obrazującą „upływ” czasu, ponieważ na poziomie zjawisk elementarnych czas jest ahistoryczny, a procesy odwracalne. Uznał teorię Wielkiego Wybuchu, ale nieufnie odniósł się do jego wyjaśniania jedynie przez odwoływanie się do fluktuacji pierwotnej próżni. W interpretacji teorii kwantów przyjął założenia szkoły Alberta Einsteina, Davida Bohma i innych. Interpretację kopenhaską uznał za konsekwencję neopozytywistycznego podejścia do zagadnień przyrodniczych.

Ziemiański korzysta z wyników nauk przyrodniczych, ale interpretuje je ontologicznie, odróżniając metody przyrodnicze od metafizycznych. Dzięki połączeniu w procesie poznania zmysłów i rozumu, materiał empiryczny staje się punktem wyjścia do badań metafizycznych, dlatego filozofię Ziemiańskiego można nazwać empiryczno-racjonalną.

Teologia

Stanisław Ziemiański ma sporo odrębnych poglądów z zakresu teologii, które nieraz dość znacznie odbiegają od powszechnie przyjętych. Oto niektóre z nich.

Jedna czy wiele dusz?

W artykule pod tym właśnie tytułem zajmuje się Ziemiański zagadnieniem traducjanizmu i kreacjonizmu pierwiastka duchowego (duszy) człowieka, klonowania i momentu animacji, rozważając przy tym różne inne sprawy¹. W podsumowaniu tak wyraża swój pogląd:

Jak więc widać, z powodu kontrowersji co do momentu animacji, nie można obecnie jeszcze rozstrzygnąć, czy wspólnota lub pokrewieństwo dusz są możliwe. Ale istniejąca dyskusja daje nadzieję, że któraś z alternatyw zwycięży. Gdyby zwyciężyła hipoteza o dziedziczeniu się dusz, czyli hipoteza traducjanizmu, tj. jakby poszerzaniu się duszy na coraz to nowe jednostki, podkreślałaby ona jedność ludzkiej rodziny, braterstwo wszystkich ludzi, które zależałoby nie tylko od czysto biologicznych warunków, ale sięgałoby głębiej w samą formę człowieka, czyli duszę, która wraz z materią decyduje o naturze człowieka. Hipoteza o każdorazowym stwarzaniu duszy, związana z niepoprawną embriologią św. Tomasza, jest zbyt skomplikowana i niewiele wnosi do problemu niematerialności i nieśmiertelności duszy ludzkiej. Dusza ta bowiem może być uznawana za niematerialną i nieśmiertelną także przy założeniu, że została raz stworzona specjalnym aktem, a następnie przekazuje się z pokolenia na pokolenie, mnożąc się *per accidens* dzięki materii².

Zastrzeżenia do takiego poglądu zgłosiła Jolanta Koszteyn w artykule *Problem pochodzenia dusz ludzkich. Refleksje na temat artykułu Stanisława Ziemiańskiego pt. „Jedna czy wiele dusz?”*³ Na jej zarzuty zaraz odpowiadał Ziemiański: *Kilka uwag w związku z „Refleksjami” Jolanty Koszteyn*⁴.

¹ *Jedna czy wiele dusz?*, „Forum Philosophicum”, t. 9 (2004), s. 73–92.

² Tamże, s. 90.

³ Tamże, s. 93–106.

⁴ Tamże, s. 107–110.

„Umiłowany uczeń”

Innym zagadnieniem, któremu Ziemiański poświęcił opracowania po polsku i po angielsku⁵, jest kwestia, kto jest tym umiłowanym uczniem, o którym kilkakrotnie mowa w Ewangeliach. Zdaniem Ziemiańskiego, nie jest nim potocznie przyjmowany św. Jan Apostoł i Ewangelista, lecz Łazarz. Ziemiański szeroko analizuje odnośne przekazy i tak konkluduje:

Z powyższych analiz wynika, że najbardziej logiczną i uzasadnioną hipotezą dotyczącą umiłowanego ucznia jest przyznanie tego zaszczytnego miana Łazarzowi. Pozytywne argumenty, które za tym stoją, można sprowadzić do następujących: W rozdziale jedenastym cztery razy powiedziano o Łazarzu, że Jezus go miłował. Pod krzyżem nie mógł stać żaden z Apostołów, ponieważ wszyscy uciekli i żaden z dorosłych mężczyzn nie mógł podejść zbyt blisko. Mógł natomiast stać tam Łazarz jako chłopiec. Matce Jezusa nie była potrzebna opieka bezdomnego, wędrownego Apostoła, mającego zresztą już swoją matkę, natomiast mógł się Nią zaopiekować bogaty, posiadający swój dom, a nie mający rodziców Łazarz. W Ewangelii św. Jana bliskość opowiadania o wskrzeszeniu Łazarza i opisu męki sprzyja interpretacji, że umiłowanym uczniem pojawiającym się na ostatniej wieczerzy (por. J 13, 1–30) był ten sam Łazarz, o którym dopiero co była mowa w rozdziale jedenastym.

Tezę tę można wzmocnić i obronić, zbijając argumenty jej przeciwne. O Janie Ewangelia nie wspomina, że był umiłowanym uczniem. Owszem, ma on przydomek, ale mniej zaszczytny: „Syn gromu” (por. Mk 3, 17). Jan nie jest identyczny z umiłowanym uczniem, ponieważ należy do dwóch uczniów różnych od synów Zebedeusza (por. J 21, 2). Postać umiłowanego ucznia nie jest tylko symboliczna, gdyż zestawiona jest z jak najbardziej historyczną postacią Piotra. Tylko na taką postać mogła się powoływać gmina chrześcijańska, chcąc zagwarantować autentyczność opisu męki, śmierci i zmartwychwstania Jezusa. (...) Tradycja utożsamiająca umiłowanego ucznia z Janem Apostołem jest zbyt późna i nie oparta na żadnych wcześniejszych świadectwach. Stanowi tylko powierzchowną interpretację tekstu Ewangelii.

Uznanie Łazarza za umiłowanego ucznia jest korzystne, szczególnie dla mariologii. Stawia w nowej perspektywie rolę Maryi jako matki sierot. Ukazuje nowe wymiary stosunku Jezusa do swej Matki. Jezus oddaje Ją w opiekę człon-

⁵ *The Beloved Disciple*, „Studia Aloisiana”, Ročenka Teologickej Fakulty Trnavskej Univerzity, Bratislava 2004, s. 379–389; *Umiłowany uczeń Chrystusa*, „Życie Duchowe” 27 (2006), s. 65–76.

kowi zaprzyjaźnionej rodziny, zapewniając Jej spokojne i bezpieczne życie wśród bliskich i życzliwych osób⁶.

Przy tej okazji Autor rozważa także psychologiczną stronę zagadnienia: jak to się dzieje, że wbrew oczywistości pewien utarty pogląd utrzymuje się i bywa przekazywany bez refleksji, jakby automatycznie, z jednego pokolenia na drugie, utrwała się w kaznodziejstwie i twórczości artystycznej? Pyta, czy jest to wyrazem pewnej wygody chodzenia utartymi ścieżkami, czy może kryje się za tym obawa, że gdy się podważy jeden pogląd, choćby mało znaczący światopoglądowo, toruje się drogę krytycyzmowi w sprawach ważniejszych? Podkreśla, że dzisiaj, kiedy bardzo dba się o *image* ludzi znaczących i albo się ich odbrażawia, albo dowartościowuje: „warto się zastanowić, czy słusznie Łazarzowi, o którym Ewangelia wyraźnie kilka razy mówi, że Jezus go miłował, odbiera się tytuł umiłowanego ucznia?”⁷

Świętych obcowanie – wspólnota świętych

Ziemiański proponuje też inne niż potoczne rozumienie wyrażenia: „świętych obcowania”, odwołując się do uwarunkowań historycznych⁸. Poganie, którzy przyjmowali chrzest, powinni wyznać prawdy wiary konieczne do zbawienia, dlatego w Kościele dość wcześnie układano różne formuły tego wyznania. Jedną z nich jest popularny tzw. *Skład apostołski*. Zawiera on zdanie: „Wierzę w święty Kościół powszechny, świętych obcowanie”.

W Polsce początkowo odmawiano *Wierzę* po łacinie: *Credo*, ale tak ważny tekst wymagał przekładu na język narodowy. Pierwszy znany nam obecnie polski tekst „Wierzę w Boga” z formułą „świętych obcowanie” pojawia się w XIV wieku w rękopisie Jana Sylwana oraz w dokumentach Synodu wrocławskiego w roku 1446. Terminem „obcowanie” oddano łacińskie „*communio*”. *Słownik języka polskiego* tak wyjaśnia wyraz „obcowanie” użyty w tym wyznaniu wiary: „łączność między wiernymi na ziemi, w niebie i w czyśćcu, polegająca na tym, że zasługi jednego są pomocne nie tylko jemu, ale i innym”⁹. Czy ten komentarz jest trafny? – pyta Ziemiański.

⁶ *Umiłowany uczeń Chrystusa*, „Życie Duchowe” 47 (2006), s. 74–75.

⁷ Tamże, s. 76. Por. tegoż: *Maryja Matka sierot*, „Salvaoris Mater”, IX (lipiec–grudzień) 2007, nr 3–4 (35–36), s. 385–398.

⁸ Opieram się na artykule Ziemiańskiego przekazanym do redakcji „Posłańca Serca Jezusowego”.

⁹ *Słownik języka polskiego*, red. A. Kryński, W. Niedźwiadek, t. 3, Warszawa 1953, s. 443.

Katechizm Kościoła Katolickiego w polskim wydaniu oddaje wyraz łaciński *communio*, staropolskie „obcowanie”, kalką słowną „komunia”¹⁰. W numerach 946-959 *Katechizm* wyklada ten artykuł wiary w następujący sposób: cytowane są najpierw słowa biskupa Nicetasa, który pytał „Czymże jest Kościół, jak nie zgromadzeniem wszystkich świętych?” Dalej *Katechizm* przytacza fragment wykładu św. Tomasza z Akwinu na temat *Składu apostolskiego – Expositio in symbolum apostolicum*: „Skoro wszyscy wierzący tworzą jedno ciało, dobro jednego jest przekazywane innym. Należy więc wierzyć, że istnieje w Kościele wspólnota dóbr. Najważniejszym członkiem jest jednak Chrystus, ponieważ On jest głową... Dlatego dobro Chrystusa jest przekazywane wszystkim członkom, a dokonuje się to przez sakramenty Kościoła”. W numerze 948 *Katechizm* podaje bardzo ważne rozróżnienie znaczenia słowa „święty”. „Pojęcie «komunia świętych» ma więc dwa znaczenia, ściśle ze sobą powiązane: «komunia w rzeczach świętych» (*sancta*) i «komunia między osobami świętymi» (*sancti*)”.

Aby to rozstrzygnąć, trzeba zdaniem Ziemiańskiego sięgnąć do rozumienia istoty Kościoła. *Katechizm Rzymski* – opracowany jako owoc Soboru Trydenckiego na polecenie papieża Piusa V – zawiera zdanie: „Komunia świętych jest komunią sakramentów (...) Pojęcie komunii może być stosowane do każdego z nich, ponieważ każdy z nich jednoczy nas z Bogiem. Pojęcie to jest właściwe Eucharystii bardziej niż innym sakramentom, ponieważ przede wszystkim ona urzeczywistnia tę komunie” (I, 10, 24). Z tego tekstu wynika, że autorzy *Katechizmu Rzymskiego* rozumieli termin „*sancta*” w sensie rzeczowym jako „sakramenty” – znaki i narzędzia uświęcenia, a Kościół definiowali jako „wspólnotę sakramentalną”.

Czy wobec tego należy pominąć drugie znaczenie słowa „święty” w formule *communio sanctorum*? Niekoniecznie. Nauka o trzech stanach w Kościele i łączności z nimi jest wyłożona w *Katechizmie Kościoła Katolickiego* (nr 954–958). Głosi ją II Sobór Watykański w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*, nr 49:

Dopóki Pan nie przyjdzie w majestacie swoim, a wraz z Nim wszyscy aniołowie, dopóki po zniszczeniu śmierci wszystko nie zostanie Mu poddane, jedni spośród jego uczniów pielgrzymują na ziemi, inni, dokonawszy żywota, poddają się oczyszczeniu, jeszcze inni zażywają chwały, widząc „wyraźnie samego Boga troistego i jedynego”, jako jest.

¹⁰ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994, s. 233.

Problem polega na tym, że zarówno istnienie osób po śmierci, jak i łączność z nimi jest w Piśmie Świętym skromnie prezentowana.

Natomiast, w przeciwieństwie do Biblii, objawienia prywatne obfitują w przypadki kontaktowania się osób zbawionych z ludźmi żyjącymi na tym świecie. Liczne też są uznane przez Kościół objawienia maryjne. Zdarzają się też widzenia innych świętych.

Jakie wnioski można wyciągnąć z tych refleksji? Przede wszystkim ten, że w potocznym rozumieniu przeakcentowana została forma *sancti* (święci) na niekorzyść *santa* (święte). A przecież rola Eucharystii (*sancta*) w tworzeniu wspólnoty Kościoła jest pierwszoplanowa. Potwierdzają to teksty św. Jana Pawła II, np. „Tak jak Kościół sprawia Eucharystię, tak Eucharystia buduje Kościół”¹¹. „Jak pokazuje codzienne doświadczenie, początkiem rozdziału między ludźmi tak bardzo zakorzenionego w ludzkości z powodu grzechu, przeciwstawia się **odradzająca jedność** moc Ciała Chrystusa. Eucharystia, budując Kościół, właśnie dlatego tworzy komunie między ludźmi”¹².

Rozważania te – jak ufa o. Ziemiański – powinny kierować myślenie chrześcijan ze wspólnoty samych świętych osób na wspólnotę udziału w świętościach, z których najważniejsza jest Eucharystia.

Inne odrębne poglądy Ziemiańskiego odbiegające od potocznych

1. Ziemiański jest zdania, że śmierć normalna nie jest karą za grzech pierworodny, ale zwykłym prawem natury. Idzie on w tym za interpretacją proponowaną przez Jacka Bolewskiego SJ w artykule: *Początek i śmierć człowieka w Starym Testamencie*¹³, Twierdzi on, że wiązanie grzechu z karą śmierci jest anachroniczną transpozycją zwyczajów karania z czasu redagowania tekstu biblijnego w okresie panowania króla Salomona około 1000 roku przed Chrystusem. Za śmiercią jako skutkiem grzechu pierworodnego wielu opowiada się, cytując teksty Księgi Mądrości 1, 11–13 oraz 2, 23–24. Jednakże *Katolicki Komentarz Biblijny* (pod red. E. Brown i innych oraz W. Chrostowskiego w wydaniu polskim, Warszawa 2001) odrzuca takie tłumaczenie, twierdząc, że w tym tekście i dalszych chodzi o śmierć duchową, doświadczaną przez bezbożnych, a nie o śmierć fizyczną, która należy do naszej

¹¹ List *Dominicae coenae*, nr 4.

¹² Encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, nr 24, zob. też nr 43.

¹³ „Horyzonty Wiary”, nr 5, Kraków 1990, s. 19–33.

ziemskiej natury. Śmierć w starości jest traktowana w Biblii jako coś naturalnego i upragnionego¹⁴, tylko śmierć gwałtowna i przedwczesna jest złem. Prawo Hayflicka opisuje proces starzenia się i śmierci jako wynik skracania się telomerów podczas produkcji białek w komórce, niemający żadnego związku z grzechem. Umierają także zwierzęta, które nie są przecież zdolne do żadnego grzechu, za który miałyby ponieść karę. Gdyby nie było starzenia się i śmierci, powstałby problem pomieszczenia się ludzi na ziemi lub niemożliwość rodzenia się i dojrzewania.

2. Ziemiański zgadza się z Karlem Rahnerem SJ, który radzi, by nie używać wyrażenia „grzech pierworodny” w katechezie, ponieważ nie można przekazywać własnego grzechu w spadku swojemu potomstwu. Grzech pierworodny to raczej swoiste uzależnienia środowiskowe, a nie cecha natury ludzkiej. Chociaż uznaje generacjonizm lub transgenizm za uzasadniony w świetle dzisiejszej embriologii i genetyki, to jednak nie sądzi, by grzech Adama mógł się przenosić przez naturę, bo natura w sensie platońskim, jako byt nad bytami, nie istnieje. Woli więc Ziemiański system Arystotelesa, według którego odpowiednikiem natury platońskiej jest istota, ale każdy człowiek jest jednostką o takiej samej, a nie o tej samej naturze. Grzech jest świadomą decyzją wyrządzenia zła realnego. Jak wspomniano wyżej, to zło jest analogatem pierwszym, a grzech jest złem przez analogię atrybucji – ze względu na relację decyzji do zła wyrządzonego.

3. Nie znajduje też podstaw filozoficznych dla ofiarowania swoich cierpień za drugich. Cierpienie (ból) nie jest wartością samą z siebie, lecz ma wartość względną jako sygnał uszkodzenia organizmu. Nie jest ono w naszej dyspozycji, nie można więc z niego robić prezentu. Tekst św. Pawła z Listu do Kolosan (1, 24) trzeba interpretować jako cierpienie za wiarę, a nie jako wszelkie cierpienie fizyczne czy duchowe. O takim cierpieniu za wiarę mówią ponadto teksty: Rz 5, 3; 8, 35; 2 Kor 1, 4–8; 4, 8–10; 6, 4; 7, 5. W tym kontekście Ziemiański nie widzi możliwości łączenia naszych cierpień fizycznych z cierpieniami Chrystusa na krzyżu, co zalecają ludziom cierpiącym niektórzy duszpasterze.

Przy tym kwestionuje porównywanie grzechu do choroby, a grzesznika do chorego, bo grzech to nie jest jakiś obcy byt tkwiący w człowieku, jak jakaś bakteria czy wirus, ale to decyzja człowieka, w której on sam siebie wyraża i od którego grzech zależy.

¹⁴ Por. Psalm 92, 15.

4. Ziemiański jest przeciwny stosowania terminu „chrzest” do ceremonii zanurzenia Jezusa w Jordanie przez Jana, syna Zachariasza. Nazwa „chrzest” nawiązuje bowiem do wszczęcia w Chrystusa, do **uchrystusowienia**. Nie mógł więc wszczęć samego siebie Chrystus w siebie. Był tylko zanurzony – *baptizatus*.

5. Kwestionuje też nawrócenie „dobrego łotra” w miłosiernej interpretacji tekstu św. Łukasza 23, 40-43. Wystarczy pod słowa łotra podłożyć odpowiednią melodię i stają się szyderstwem. A słowa Chrystusa mogą być interpretowane jako ostrzeżenie i ostateczne upomnienie, że w obliczu nieuchronnej śmierci nie wypada szydzić ze współukrzyżowanego. Zarówno św. Mateusz (27, 44), jak i św. Marek (15, 32) zgodnie piszą, że obaj łotrzy szydzili z Jezusa. *Paradeisos*, termin w Nowym Testamencie użyty tylko trzy razy, a poza św. Łukaszem tylko w wizji św. Pawła (2 Kor 12, 4) i w Objawieniu św. Jana (2, 7), nie musi oznaczać raju, ale *szeol*, do którego według przekonań Starego Testamentu idą wszyscy ludzie. Komentarzem potwierdzającym takie rozumienie słów umierającego Chrystusa może być tekst z I Listu św. Piotra, 3, 19: „W nim poszedł nawet ogłosić [zbawienie] duchom zamkniętym w więzieniu, niegdyś nieposłusznym, gdy za dni Noego cierpliwość Boża oczekiwała...” Więzienie to raczej nie raj.

6. Ziemiański jest zdania, że konsekracja we mszy świętej następuje po epiklezie, w której prosimy o pobłogosławienie (I modlitwa eucharystyczna) i uświęcenie darów ofiarnych (II, III i IV modl. euch., II modl. euch. o pojednanie, III modl. euch. z udziałem dzieci), o zesłanie Ducha Świętego (V modl. euch., I i II modl. euch. o pojednanie, modl. euch. z udziałem dzieci). Natomiast słowa opowiadające o ustanowieniu Eucharystii są tylko uzasadnieniem czynności liturgicznych; brak ich w niektórych liturgiach wschodnich.

Nadto prof. Ziemiański przeprowadza pogłębioną refleksję nad pojęciem i istotą zbawienia (na czym zbawienie polega?). Ale wyniki tego namysłu teologicznego nie są na razie wystarczająco dojrzałe, by je można było przedstawić szerszej publiczności.

Nowe pieśni kościelne

W ciągu kolejnych lat o. Ziemiański – do istniejących już w 2006 roku 1300 pieśni – skomponował jeszcze 1000 nowych, tworząc zarówno teksty, jak i melodie. W Księdze Pamiątkowej *Philosophiae & Musicae* na s. 213–215 scharakteryzował swoją twórczość pieśniową od jej początku do roku 2006, kiedy

ukazał się zeszyt 7 zbioru *Śpiewam i gram Bogu*, do numeru 1126 w materiale rękopiśmiennym. Od tego czasu opublikowane zostały dwa dalsze zeszyty: 8 i 9. Reszta utworów, w tym kilkaset w układzie czterogłosowym, czeka na wydanie. Dla zorientowania się w treściowej ich zawartości wymienimy liczby pieśni, pogrupowane w działy odpowiadające systematyce teologicznej. Oto one:

1. Trójca Święta – poświęcono Jej 33 utwory. 2. Bóg Ojciec – pieśni dziękczynne i wielbiące obejmują 136 pieśni, prośby – 135. 3. Syn Boży – ten zbiór jest najobszerniejszy, a jego podzbiory wyrażają różne aspekty natury i działania Syna Bożego. Jezusowi jako Zbawicielowi poświęcił autor 13 pieśni, tajemnicy Serca Jezusowego 46 pieśni. Poszczególne przymioty Jezusa prezentują 42 pieśni.

Wydarzenia z życia Chrystusa wyrażone w pieśniach, brane chronologicznie, tak się przedstawiają liczbowo: oczekiwanie na przyjście Pana – 18, wcielenie – 3, narodzenie – 11 kolęd, lata ukryte i publiczne nauczanie – 6. Osobny, bogaty dział został poświęcony Eucharystii – 36 pieśni, cierpienia Chrystusa opisuje 35 pieśni, zmartwychwstanie – 24, królowanie Pana – 27.

2. Dział modlitewny obejmuje pieśni dziękczynne i wielbiące w liczbie 15 pieśni, a różnego rodzaju prośby wyrażone zostały w 66 utworach.

3. Twórczość dotycząca Ducha Świętego jest stosunkowo skromna: tylko 22 pieśni.

4. W dziale pieśni maryjnych 15 z nich dotyczy tytułów Matki Bożej, 7 – Jej przymiotów, 9 – wydarzeń z Jej życia, 8 pieśni głosi Jej chwałę, a 18 to różne prośby.

5. Świętych i błogosławionych dotyczą 82 pieśni, w tym 2 związane są ze służą Bożym ks. Piotrem Skargą SJ.

6. Ze świątynią, Kościołem i papieżem wiąże się 10 pieśni. Odrębny charakter mają pieśni i piosenki, które autor określa jako parenetyczne, czyli zawierające różne zachęty i komentarze, a niebędące modlitwą. Autor snuje w nich często teologiczne refleksje i stosuje swobodniejszą formę poetycką.

Jak widać, Ziemiański bardzo ubogacił repertuar pieśni kościelnych, zwłaszcza na święta niższej rangi oraz o świętych kanonizowanych i beatyfikowanych.

Obok komponowania pieśni Ziemiański zajmował się także niektórymi zagadnieniami teoretycznymi z zakresu śpiewu kościelnego i muzyki kościelnej i na te tematy opublikował kilka artykułów.

Podsumowanie

Omówione wyżej główne dziedziny działalności Stanisława Ziemiańskiego, a więc filozofia, teologia i autorstwo ogromnej liczby pieśni kościelnych nie wyczerpują całej jego aktywności. Działa też na innych polach. Posiada np. dobrą znajomość języków greckiego i łacińskiego. Z dzieł Arystotelesa korzysta w oryginale. Tę swoją znajomość języków spożytkowuje nie tylko dla swoich badań; służy nią także innym, nierzadko zgłaszającym się nawet z daleka z prośbą o pomoc. Zna też kilka języków nowożytnych: w języku angielskim przez cały rok prowadził wykłady filozofii w Le Moyne College w Syracuse, USA. Po słowacku przez kilka lat wykładał metafizykę w Bratysławie. A przez 25 lat w czasie wakacji zastępował proboszcza w Monachium, często będąc jedynym księdzem w parafii niemieckojęzycznej i to na nim spoczywały wszystkie obowiązki duszpasterskie, a więc nie tylko msze i kazania, ale także chrzty, śluby i pogrzeby.

Przez ponad 30 lat był kapłanem w kilku klinikach Akademii Medycznej. Od lat prowadzi chór „Corda Cordis” przy Bazylice Najświętszego Serca Jezusa w Krakowie.

Jest wnikliwym recenzentem i niezwykle dokładnym korektorem tekstów z różnych dziedzin; napisał wiele recenzji, poprawił i udoskonalił mnóstwo artykułów i książek, zwłaszcza dla Wydawnictwa WAM.

Jako jedyny obecnie jezuita polski posługuje się płynnie stenografią. Jest bardzo, a nawet skrajnie oszczędny i kolekcjonerski; ma u siebie prawie wszystko. Niejeden domownik, gdy czegoś potrzebuje, to zanim wybierze się na zakupy, pyta go o daną rzecz i nierzadko wyjście do miasta okazuje się już niepotrzebne.

Nadto od lat teoretycznie i praktycznie interesuje się ekologią. Do ogrodu Kolegium Jezuitów w Krakowie sprowadzał i sprowadza różne rośliny i opiekuje się nimi. Lubi ptaszki i dla nich w ciągu dziesiątków lat zbudował ponad 250 budek.

Prof. Stanisław Ziemiański jest człowiekiem bardzo uczynnym i w każdej sprawie można liczyć na jego pomoc i wsparcie.

Stanisław Ziemiański: Bibliografia z lat 2006–2016

Poniższa bibliografia jest kontynuacją bibliografii zamieszczonej w Księdze Jubileuszowej *Philosophia & Musicae*, Kraków 2006, s. 42–50.

169. *Śpiewam i gram Bogu*, z. 7, Kraków 2006, ss. 255.
170. *Umiłowany uczeń Chrystusa*, „Życie Duchowe” 47 (2006), s. 65–76.
171. *Ruch unieruchomiony*, „Forum Philosophicum” 11 (2006), s. 95–106.
172. Rec.: *Universal Encyclopaedia of Philosophy*, vol. VI, Lublin 2005, s. 980, „Forum Philosophicum” 11 (2006), s. 282–283.
173. *Pieśni i piosenki religijne*, w: *Polska muzyka religijna – między epokami i kulturami*, Katowice 2006, s. 114–130.
174. *Moje śpiewanie i granie Bogu*, w: *Philosophia & Musicae. Księga pamiątkowa z okazji jubileuszu 75-lecia urodzin księdza profesora Stanisława Ziemiańskiego SJ*, red. Roman Darowski SJ, Kraków 2006, s. 211–215.
175. *Naród*, „Rocznik Wydziału Filozoficznego Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej Ignatianum w Krakowie”, t. XII (2006), s. 35–48.
176. *Filozofia wobec tajemnicy śmierci. Sprawozdanie ze spotkania jezuitów filozofów (JESPHIL) w Cluj (Rumunia) w dniach 31 VIII – 4 IX 2006 r.*, „Rocznik Wydziału Filozoficznego Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej Ignatianum w Krakowie”, t. XII (2006), s. 189–204.
177. Rec.: *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, t. VI, „Rocznik Wydziału Filozoficznego Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej Ignatianum w Krakowie”, t. XII (2006), s. 225–227.
178. *Śpiewam i gram Bogu*, z. 8, Kraków 2007, WAM, ss. 296.
179. *Maryja Matka sierot*, „Salvatoris Mater”, IX (lipiec–grudzień) 2007, nr 3–4 (35–36), s. 385–398.
180. *Arystoteles a psychologia muzyki*, w: *Donum natalicium. Studia Thaddaeo Przybylski octogenario dedicata*, red. Z. Fabiańska, A. Jastrzębski, A. Sitarz, Kraków 2007, s. 247–261.
181. Rec.: Walter Brugger SJ, *Summe einer philosophischen Gotteslehre*, München 1979, ss. 583, „Rocznik Wydziału Filozoficznego WSF-P Ignatianum w Krakowie”, t. XIII (2007), s. 323–327.
182. Rec.: *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, t. VIII, „Rocznik Wydziału Filozoficznego WSF-P Ignatianum w Krakowie”, t. XIII (2007), s. 329–331.
183. Przekład: Miklós Maróth, *Wpływ kultury islamskiej na Europę Środkową*, „Rocznik Wydziału Filozoficznego WSF-P Ignatianum w Krakowie”, t. XIII (2007), s. 287–302.
184. Ks. Józef Łaś SJ (1907–1990) – *pisarz i kompozytor*, w: *Muzyka religijna – między epokami i kulturami*, t. I, Katowice 2008, s. 117–125.

185. *Przekazywanie życia jako fundament trwałości narodu*, w: *Docere et educare. Książka dedykowana Księdzu Profesorowi Władysławowi Kubikowi SJ z okazji 50. Rocznicy kapłaństwa oraz 60. Rocznicy życia zakonnego*, red. J. Mółka SJ, G. Łuszczak SJ, Kraków 2008, s. 99–106.
186. *Time and Its Philosophical Implications*, „Forum Philosophicum”, vol. 13: 2008, n. 1, p. 69–82.
187. *Historia filozofii czy sama filozofia?* „Rocznik Wydziału Filozoficznego WSP-P Ignatianum w Krakowie”, t. XIV (2008), s. 23–29.
188. Rec.: M. Błażek, K. Ďurček, L. Rojka, *Filozofický a fyzikálny pohľad na vesmír*, Bratislava 2006, s. 315+XXXVIII, „Rocznik Wydziału Filozoficznego WSP-P Ignatianum w Krakowie”, t. XIV (2008), s. 253–260.
189. *Mistyfikacja kosmosu*, Rec.: Henry A. Garon, *The Cosmic Mystique*, New York 2006, „Rocznik Wydziału Filozoficznego WSP-P Ignatianum w Krakowie”, t. XIV (2008), s. 261–264.
190. *Czy Suárez był esencjalistą?*, w: *Oblicza filozofii XVII wieku*, red. S. Janeczek, Lublin 2008, KUL, s. 513–525.
191. *Was Suárez essentialist?*, „Studies in Logic, Grammar and Rhetoric”, 15 (28) 2009, s. 9–23.
192. *Jana Długosza „Teoria muzyki w liczbach”*, w: *Muzyka religijna – między epokami i kulturami*, t. 2, Wyd. UŚL, Katowice 2009, s. 278–289.
193. *Polskie pieśni maryjne*, „Posłaniec”, maj 2009, s. 30–31.
194. Redakcja naukowa i Wprowadzenie do: Albert Wielki, *O piętnastu problemach teologiczno-filozoficznych*, Kraków 2009, s. 5–9.
195. Redakcja naukowa i Wprowadzenie do: Tomasz z Akwinu, *Wybór pism*, Kraków 2009, s. 5–8.
196. *Drogi do Boga*, „Posłaniec” 139, nr 2, luty 2010, s. 22–23.
197. *Relacja według Franciszka Suáreza SJ*, „Rocznik Wydziału Filozoficznego Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej Ignatianum w Krakowie”, t. XVI (2010), s. 35–70.
198. *Natura wg Franciszka Suáreza*, w: *Oblicza natury ludzkiej*, red. P. Duchliński, G. Hołub, Kraków, WSFP Ignatianum, 2010, s. 41–52.
199. *Sacrum a muzyka*, w: *Annales Lublinienses Pro Musica Sacra*, „Rocznik Katedry Monodii Liturgicznej Instytutu Muzykologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II” 1 (2010), nr 1, s. 61–71.
200. *Spacerem po filozofii*, Kraków 2011, Petrus, ss. 276.
201. *Różnorodności filozoficzne*, Kraków 2011, Petrus, ss. 287.
202. *Filozoficzne poznanie Boga*, Kraków 2011, Petrus, ss. 95.
203. *Inkwizycja, satanizm i różaniec oraz inne ważne sprawy*, Kraków 2011, Petrus, ss. 101.
204. *Chrystus jako wychowawca*, w: *Katecheza drogą do Boga. Księga Jubileuszowa dedykowana Siostrze Profesor Czesławie Margaricie Sondej OSU*, Kraków 2011, s. 71–84.

205. Rec.: Robert Goczał, *Onto-teo-logia. Status bytu realnego i myślnego w metafizyce Francisco Suáreza*, Warszawa 2010, s. 543, „Rocznik Wydziału Filozoficznego Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej Ignatianum w Krakowie”, t. XVII (2011), s. 299–318.
206. *Człowiek jako twórca*, „Horyzonty Wychowania” *Homo creativus*, 10: 2011 (20), s. 47–59.
207. Redakcja wspólnie z Romanem Darowskim SJ: *Ks. Piotr Skarga SJ (1536–1612). Życie i dziedzictwo*, Kraków WAM 2012, ss. 436.
208. *Żywoł o Piotra Skargi z Towarzystwa Jezusowego (Vita P. Petri Skarga, † 1612)*, przekład z oryginału łacińskiego, tamże, s. 23–40.
209. *Krótkie wspomnienie o o. Piotrze Skardze 1643*, przekład z oryginału łacińskiego, tamże, s. 41–42.
210. *Wybór listów Piotra Skargi*, przekład z oryginału łacińskiego, tamże, s. 81–145.
211. *Musicalia o Skardze. Muzyka w obchodach skargowskich w latach 1912 i 1936*, tamże, s. 309–318.
212. *Ks. Piotr Skarga – Obrońca wiary*, w: *Ks. Piotr Skarga – Obrońca wiary i nauczyciel miłości Ojczyzny*, red. ks. Krzysztof Rak i ks. Marian Szczerba, Częstochowa 2012, s. 17–38.
213. Rec.: Jacek Wojtyśiak, *Spór o istnienie Boga. Analityczno-intuicyjny argument na rzecz teizmu*, Poznań 2012, ss. 368, „Rocznik Wydziału Filozoficznego Akademii Ignatianum w Krakowie”, t. XVIII, s. 381–388.
214. *Piotr Skarga w swoich listach*, w: *Rzecz o dziele Piotra Skargi SJ. Słowo o duchowości, patriotyzmie i wychowaniu*, red. Iwona Nowakowska-Kępną i Marzena Chrost, Akademia Ignatianum i Wydawnictwo WAM, Kraków 2012, s. 61–72.
215. *Przedmowa*, w: W. Szuta, *Potrójnie o sumieniu*, Kraków 2013, Petrus, s. 5–10.
216. *Polskie pieśni religijne*, „Posłaniec Serca Jezusowego”, r. 142 (2013), nr 11, s. 38–41.
217. *Z historii jezuitów w Polsce*. Wybór listów ks. Piotra Skargi. Przekład z jęz. łacińskiego, „Nasze Wiadomości”, rok 2014, numeracja wg Jana Sygańskiego: 102, 109, 110, 125, 122, 136, 52, 124.
218. *Śpiewam i gram Bogu*, z. 9, Kraków 2015, WAM, ss. 232.
219. *Grzechy cudze*, „Posłaniec Serca Jezusowego” r. 144 (2015), nr 2, s. 37–40.
220. *Ks. Józefa Łasia SJ troska o poprawną prozodię śpiewów liturgicznych*, w: *Cantare amantis est. Wieloautorska monografia naukowa z okazji 80. urodzin ks. prof. dr hab. Ireneusza Pawlaka*, red. ks. Wiesław Hudek, ks. Piotr Wiśniewski, Lublin 2015, s. 268–278.
221. *Miłość a miłosierdzie*, „Posłaniec Serca Jezusowego”, r. 144 (2015), nr 12, s. 45–49.
222. *Z historii jezuitów w Polsce*. Wybór listów ks. Piotra Skargi. Przekład z jęz. łacińskiego, „Nasze Wiadomości”, rok 2015, numeracja listów wg Jana Sygańskiego: 135, 120, 85, 28, 30, 47, 54, 70, 104, 19, 25.
223. *71 pieśni w Śpiewniku kościelnym* ks. Jana Siedleckiego, wyd. XLI, Wyd. Instytut Teologiczny Księżę Misjonarzy, Kraków 2015.

224. *Wspomnienia ks. prof. Stanisława Ziemiańskiego SJ*, „Ignatianum” 2 (2015), (15), s. 14–16.
225. *Między ontologią i metafizyką*. w: *Istnienie – wartość – twórczość*. Red. Dariusz Dańkowski SJ, Piotr Duchliński, Kraków 2016, Wyd. Ignatianum, s. 19–36.
226. „*Niech nie wróci tamten czas!*” Kontynuacja wspomnień wojennych ks. Stanisława Ziemiańskiego SJ, „Ignatianum” 1 (2016), (16), s. 9–12.
227. *Z historii jezuitów w Polsce*. Wybór listów ks. Piotra Skargi. Przekład z jęz. łacińskiego, „Biuletyn Jezuici w Polsce” 1–6 (2016), numeracja listów wg Jana Sygańskiego: 1, 2, 12, 14, 15.

Publikacje o Stanisławie Ziemiańskim

- Bibliografia* [Stanisława Ziemiańskiego], „Rocznik Wydziału Filozoficznego Towarzystwa Jezusowego w Krakowie”, 1988, s. 199–202; 1991–1992, s. 84–7; 1993–1994, s. 317–9; 1999, s. 185–186.
- Informator filozofii polskiej*, Kraków 1995, s. 249–250.
- G. Polak, *Kto jest kim w Kościele katolickim?*, Warszawa 1995, s. 443–444.
- Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564–1995*, Kraków 1996 i 2004, s. 792.
- G. Polak, *Kto jest kim w Kościele*, Warszawa 1999, s. 431.
- Who’s Who in the World*, New Providence, NJ, Marquis 1999 oraz wydania późniejsze.
- Dictionary of International Biography*, Cambridge, IBC, 2000 oraz wydania późniejsze.
- R. Darowski, *Filozofia jezuitów w Polsce w XX wieku*, Kraków 2001, s. 343–363.
- Kto jest kim w Polsce*, Warszawa 2001⁴, s. 1087.
- Informator filozofii polskiej*, Kraków 2004, s. 292–293.
- Złota księga nauk humanistycznych 2004*, Gliwice 2004, s. 459.
- R. Gronek, *Filozofia Stanisława Ziemiańskiego SJ*, Kraków 2005, ss. 58. Praca licencjacka na Wydziale Filozoficznym Ignatianum w Krakowie; maszynopis w archiwum Ignatianum.
- Philosophia rationis magistra vitae*, red. J. Bremer, R. Janusz, Kraków 2005, t. 1, s. 5–8, 77–150.
- R. Darowski, *Prof. Stanisław Ziemiański, S.J. On the Occasion of His Seventy-Fifth Birthday*, „Forum Philosophicum”, t. 11 (2006), s. 275–278.
- Philosophiae & Musicae. Księga pamiątkowa z okazji jubileuszu 75-lecia urodzin Księdza Profesora Stanisława Ziemiańskiego SJ*, red. R. Darowski, Kraków 2006, ss. 695.
- Biografia*, tamże, s. 13–14.
- Działalność naukowo-badawcza*, s. 14–20.
- Działalność dydaktyczna*, s. 20–21.
- Charakterystyka nowszych prac*, s. 21–41.
- Bibliografia, 1962–2006*, s. 42–50.
- Spis pieśni Stanisława Ziemiańskiego*, s. 51–65.
- O Stanisławie Ziemiańskim – Bibliografia*, s. 66.

- S. Kowalczyk, *Zarys filozoficznej twórczości prof. dra hab. Stanisława Ziemiańskiego SJ*, s. 67–74.
- P. Duchliński, *Stanisław Ziemiański a tomiści egzystencjalni na temat punktu wyjścia, metody i przedmiotu metafizyki*, s. 75–95.
- R. Gronek: *Abstrakcja i separacja, czas oraz przygodność w ujęciu Stanisława Ziemiańskiego*, s. 97–116.
- R. Darowski, *Stanisława Ziemiańskiego filozofia Boga*, s. 117–120.
- M. Gawor, *Z Polihymnią w zakonie*, s. 123–130.
- S. Ropiak, *Obraz kochającego Boga Ojca w twórczości muzycznej ks. Stanisława Ziemiańskiego SJ*, s. 131–171.
- M. Tworek, Robert Tyrała, *Rok Liturgiczny w kompozycjach ks. Stanisława Ziemiańskiego*, s. 173–179.
- I. Pawlak, *Psalmy w muzycznej twórczości ks. Stanisława Ziemiańskiego SJ*, s. 181–185.
- E. Poloczek, *Kapłaństwo i muzyka*, s. 187–188.
- W. Kałamarz, *O znaczeniu pokory w muzyce. Refleksje w związku z postacią Ks. Stanisława Ziemiańskiego*, s. 189–194.
- S. Cieślak, *O Stanisław Ziemiański, jakiego znałem i znam*, s. 195–198.
- C. Kasprzak, *Mój Promotor Prof. Stanisław Ziemiański*, s. 199–206.
- L. Csontos, *Činnost P. Ziemiańského na Teologickej fakulte TU*, s. 207.
- Działalność O. Ziemiańskiego na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu w Trnawie*, s. 208.
- List Ks. Prof. Karola Mrowca do Redaktora tej Księgi*, s. 209.
- Stanisław Ziemiański, *Moje śpiewanie i granie Bogu*, s. 211–215.
- Z biegiem dni, z biegiem lat... Ze Stanisławem Ziemiańskim rozmawia Roman Darowski*, s. 217–228.
- Prof. Stanisław Ziemiański S.J. On the Occasion of His Seventy Five Years*, s. 229–232.
- R. Darowski, *Stanisław Ziemiański's Philosophical Approach to God*, s. 233–234.
- Who is Who w Polsce*, Zug 2006⁵, t. II, s. 4327–4328.
- L. Grzebień, *Podstawowa bibliografia do dziejów Towarzystwa Jezusowego w Polsce*, Kraków 2009, t. II, s. 363–364, 421.
- W. Pilch, *Nowe elementy wniesione przez Stanisława Ziemiańskiego SJ do filozofii Boga*, w: M. Woźniczka (red.), *Filozofia polska na tle filozofii europejskiej w XX wieku*, Częstochowa 2014, s. 571–582.
- A. Gurgul, *Filozofia na murach*, „Gazeta Wyborcza”, sobota-niedziela, 28 II–1 III 2015, nr 49, Kraków, s. 2.
- M. Pachowicz, *Nietypowy hołd dla nietypowego Profesora*, „Ignatianum” 2 (2015), (15), s. 22–23 [mural na moście kolejowym w Krakowie].
- K. Jarkiewicz, *Koncert pieśni chóralnych ks. Stanisława Ziemiańskiego SJ*, „Ignatianum” 1 (2016), (16), s. 9.
- W. Pilch, *Drogi do Boga św. Tomasza z Akwinu OP a potrzeba transcendentalności zasady racji dostatecznej w argumentacji za istnieniem Boga w ujęciu Stanisława*

- Ziemiańskiego SJ*, w: *Św. Tomasz z Akwinu i św. Bonawentura z Bagnoregio. Dziedzictwo – Aktualność – Inspiracje*, Wrocław 2016 (w druku).
- W. Pilch, *Stanisława Ziemiańskiego SJ elementy metafizyki i teodycei*, w: *Nasi Mistrzowie*, red. M. Jabłoński i in. (w druku).
- W. Pilch, *Ontologia czy metafizyka? Władysława Stróżewskiego i Stanisława Ziemiańskiego ujęcie problemu istnienia* (w druku).
- W. Pilch, *Stanisława Ziemiańskiego SJ argumentacja za istnieniem Boga* (w przygotowaniu).
- R. Darowski, *Stanisław Ziemiański*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL* (w druku).

<https://ziemianski.wordpress.com> [Wikipedia.pl](https://pl.wikipedia.org/wiki/Stanisław_Ziemiański) [Wikipedia.en](https://en.wikipedia.org/wiki/Stanisław_Ziemiański)

Roman Darowski SJ (1935–2017), prof. zw. dr hab., Wydziału Filozoficznego Akademii Ignatianum w Krakowie. Zajmował się głównie filozofią człowieka i historią filozofii w Polsce, zwłaszcza jezuitów. Opublikował ponad 300 prac, m.in. książki: *La théorie marxiste de la vérité*, Rome 1973; *Filozofia w szkołach jezuickich w Polsce w XVI wieku*, Kraków 1994; *Filozofia człowieka*, Kraków 1995, wyd. 5: 2015; *Studia z filozofii jezuitów w Polsce w XVII i XVIII wieku*, Kraków 1998; *Studies in the Philosophy of the Jesuits in Poland in the 16th to 18th Centuries*, Kraków 1999; *Filozofia jezuitów w Polsce w XX wieku*, Kraków 2001; *Ks. Piotr Skarga SJ (1536–1612). Życie i dziedzictwo*, Kraków 2012 (wraz ze S. Ziemiańskim); *Filozofia jezuitów na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej w XIX wieku*, Kraków 2013; *Philosophical Anthropology*, Kraków 2014. Wydał też 3 tomy o miejscowości rodzinnej Szczepanowice nad Dunajcem. Więcej zob. *Philosophia vitam alere. Prace dedykowane Ks. Prof. Romanowi Darowskiemu SJ*, red. S. Ziemiański, Kraków 2005; *Fragmenta philosophica*, red. W. Pilch, J. Sadowski, Kraków 2015.